

ENW'R PWYLLGOR	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
DYDDIAD Y CYFARFOD	9fed o Hydref 2025
TEITL YR EITEM	HUNANASESIAD CYNGOR GWYNEDD 2024/25
AMCAN	Cyflwyno drafft o ddogfen Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2024/25 ar gyfer ystyriaeth y pwyllgor.
ARGYMHELLIAD	Gofynnir i Aelodau ystyried cynnwys y ddogfen drafft ar gyfer 2024/25 gan gynnig unrhyw sylwadau ac argymhellion.
AELOD CABINET	Cynghorydd Nia Jeffreys, Arweinydd y Cyngor
AWDUR	Dewi W. Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor

1. CEFNDIR

- 1.1. Dyma adroddiad sy'n cyflwyno Hunanasesiad y Cyngor gan edrych yn ôl ar 2024/25 (**Atodiad 1**). Nodir fod yr hunanasesiad yn ofyn statudol o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.
- 1.2. Yn ôl yr arfer bydd yr Hunanasesiad yn cael ei gyflwyno ar gyfer ei fabwysiadu hefo Adroddiad Perfformiad Blynyddol y Cyngor ar gyfer 2024/25 (ac Adroddiad Blynyddol Partneriaeth Gymdeithasol ar gyfer 2024/25). Mae'r 2 ddogfen hon wedi eu cynnwys er gwybodaeth i chi fel atodiadau 2 a 3 **ond nid oes disgwyl i chi gynnig sylwadau/argymhellion arnynt.**
- 1.3. Mae'r ddogfen yn adlewyrchu'r meysydd blaenoriaeth o fewn Cynllun y Cyngor ac yn amlinellu cryfderau a risgiau o dan bob maes ynghyd a'r materion y byddwn yn rhoi sylw iddynt
- 1.4. Noda canllawiau statudol fod angen cynnwys y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn y broses hunanasesu gan roi cyfle iddynt gyflwyno unrhyw sylwadau ac argymhellion. Yn dilyn sylwadau a dderbyniwyd yn y gorffennol i gael eu cynnwys yn gynt yn y broses bu cyfle i aelodau'r pwyllgor gynnig sylwadau ac argymhellion ar y materion drafft oedd i'w cynnwys o fewn yr hunanasesiad yn eu cyfarfod ar yr 22ain o Fai 2025.

2. HUNANASESIAD O BERFFORMIAD Y CYNGOR

- 2.1. Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn darparu ar gyfer fframwaith deddfwriaethol newydd a diwygiedig ar gyfer etholiadau llywodraeth leol, democratiaeth, llywodraethu a pherfformiad. Mae'n disodli'r ddyletswydd a nodir ym Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.
- 2.2. Golyga hyn bod yn rhaid i Gyngor lunio adroddiad hunanasesu mewn perthynas â phob blwyddyn ariannol. Mae'n rhaid i'r adroddiad nodi ei gasgliadau ynghylch i ba raddau y bodlonodd y gofynion perfformiad yn ystod y flwyddyn ariannol honno, ac unrhyw gamau y mae'n bwriadu eu cymryd, neu y mae wedi'u cymryd eisoes, er mwyn

cynyddu'r graddau y mae'n bodloni'r gofynion perfformiad. Y gofynion perfformiad yw i ba raddau:-

- i. y mae'n arfer ei swyddogaethau yn effeithiol;
- ii. y mae'n defnyddio ei adnoddau yn ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol;
- iii. y mae gan y Cyngor drefniadau llywodraethu effeithiol ar waith i sicrhau gofynion i. a ii

2.3. Ar ei lefel symlaf, mae a wnelo hunanasesu â'r ffordd y mae'r Cyngor yn bodloni'r gofynion perfformiad ac yn ymateb i'r cwestiynau canlynol:

- Pa mor dda rydyn ni'n gwneud?
- Sut rydyn ni'n gwybod hynny?
- Beth allwn ni ei wneud yn well a sut?

2.4. Fel y nodwyd eisoes mae dyletswydd i gyhoeddi adroddiad sy'n nodi casgliadau'r hunanasesiad unwaith mewn perthynas â phob blwyddyn ariannol ac i gwblhau'r gwaith "cyn gynted ag bo'n rhesymol ymarferol ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi."

2.5. Nodir dyletswydd hefyd i ymgynghori o leiaf unwaith mewn blwyddyn ariannol gyda phobl leol, busnesau lleol, staff y Cyngor a'r undebau llafur. Dylid defnyddio'r ymgynghoriadau hyn i gael adborth ar y graddau y mae'r awdurdod yn cyflawni'r gofynion perfformiad. Dros y flwyddyn diwethaf bu i'r Cyngor gynnal arolygon gyda staff a thrigolion y Sir ac ymgynghori hefo undebau llafur ynghylch ei berfformiad. Ceir crynodeb o'r ymateb a dderbyniwyd i'r amrywiol ymgynghoriadau yr ydym wedi eu cynnal yn ystod y flwyddyn ar dudalennau 5, 6 a 7 yr hunanasesiad (Atodiad 1).

2.6. Mae'r Cyngor eisoes yn casglu llawer o'r dystiolaeth ac yn cyhoeddi dogfennau sy'n cynnwys y math o wybodaeth sy'n ddisgwyliedig i ni ei gynnwys o fewn yr hunanasesiad. Mae hyn yn cynnwys dogfennau megis (ond ddim yn gyfyngedig i) adroddiadau blynyddol Perfformiad, Cydraddoldeb, Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Datganiad Cyfrifon Blynyddol. Nodir hefyd fod yna gyswllt agos rhwng y ddogfen hon a'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a gyflwynwyd i'r Pwyllgor yn ôl ym mis Medi. O ganlyniad, rydym wedi ceisio cadw'r ddogfen hunan asesiad yn gymharol gryno gan gyfeirio tuag at nifer o'r dogfennau lle ceir gwybodaeth bellach er mwyn ceisio osgoi dyblygu.

2.7. Y Grŵp Llywodraethu sydd wedi arwain/cymryd trosolwg o'r broses hyn o fewn y Cyngor er mwyn sicrhau fod y gwaith yn cael ei berchnogi a'i arwain ar lefel strategol.

2.8. Fel y nodir uchod mae angen cynnwys y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn y broses er mwyn rhoi cyfle iddynt gyflwyno unrhyw sylwadau ac argymhellion fel yr amlinellir yn y blwch isod (sydd wedi ei dynnu'n uniongyrchol o'r ddogfen).

Cynnwys pwyllgor llywodraethu ac archwilio'r cyngor

Para 2.40 Mae'n rhaid i'r Cyngor drefnu bod drafft o'i adroddiad hunanasesu ar gael i'w bwyllgor llywodraethu ac archwilio. Mae'n rhaid i'r pwyllgor adolygu'r adroddiad drafft a gall wneud argymhellion ar gyfer newidiadau i'r casgliadau neu'r camau y mae'r cyngor yn bwriadu eu cymryd.

Para 2.41 Os na fydd y Cyngor yn gwneud newid a argymhellwyd gan y pwyllgor llywodraethu ac archwilio, mae'n rhaid iddo nodi'r argymhelliad a'r rhesymau pam na wnaeth y cyngor y newid yn yr adroddiad hunanasesu terfynol.

2.9. Yn dilyn cais gan aelodau o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i gael eu cynnwys yn gynt yn y broses yn y gorffennol cyflwynwyd y prif faterion y bwriadwyd eu cynnwys o fewn yr hunanasesiad ar gyfer 2024/25 i gyfarfod o'r Pwyllgor ar y 22ain o Fai. Mewn ymateb awgrymwyd fod angen rhoi sylw i'r materion canlynol:

- Cynllun Penrhos - angen pwyslais ar ddatblygiad gwasanaethau gofal ym Mhenrhos ac nid tai yn unig
- Strategaeth Llifogydd – ystyriaeth i'r brif ffordd A499
- Effeithiau Erthygl 4
- Dyfodol Cynllun ARFOR – sicrwydd parhad i'r Cynllun
- Trefniadau Diogelu Ysgolion – angen sylw pellach

Mae sylw wedi ei roi i'r pwyntiau hyn o fewn y fersiwn drafft o'r hunanasesiad sydd wedi ei atodi (Atodiad 1).

2.10. Byddai peidio â chyhoeddi Hunanasesiad yn debygol o arwain at argymhellion statudol gan Archwilio Cymru, fyddai hefo goblygiadau i enw da'r Cyngor.

2.11. Fel yr adroddwyd i'r Pwyllgor hwn yn y gorffennol mae angen cynnal Asesiad Perfformiad Panel o leiaf **unwaith** o fewn cylch etholiadol. Bydd yr Asesiad (fydd yn cynnwys aelodau annibynnol) yn digwydd o fewn y Cyngor ym mis Mawrth 2026 ac mae'n gysylltiedig a'r ddyletswydd i fod yn cynnal hunanasesiadau blynyddol ar berfformiad gyda'r dogfennau hyn yn ffurfio rhan o'r sail dystiolaeth.

3. CAMAU NESAF

3.1. Bydd drafft o'r Adroddiad Perfformiad Blynyddol ac Hunanasesiad, ynghyd â unrhyw sylwadau neu argymhellion gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar yr hunanasesiad yn cael eu cyflwyno i'r Cabinet ar 11eg o Dachwedd ac i'r Cyngor Llawn ar gyfer ei gymeradwyo ar y 4ydd o Ragfyr, 2025.

4. ARGYMHELLIAD

4.1. Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ystyried yr Adroddiad Hunanasesiad drafft ar gyfer 2024/25 sy'n ymddangos yn Atodiad 1 a chynnig unrhyw argymhellion ar gyfer newidiadau os oes rhai.

Atodiad 1 – Adroddiad Hunanasesiad Cyngor Gwynedd 2024/25 (Drafft)

Atodiad 2 – Adroddiad Perfformiad Blynyddol Cyngor Gwynedd 2024/25 (Drafft)

Atodiad 3 - Adroddiad Blynyddol ar Ddyletswydd Partneriaeth Gymdeithasol 2024-25 (Drafft)